

KLAPAN SAQLOVCHI OPERATSIYALAR: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA AFZALLIKLAR

Solijonov Dovutbek

Qo'qon Universiteti Andijon filiali
2-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada yurak jarrohligida keng qo'llanilayotgan klapan saqlovchi operatsiyalar haqida batafsil ma'lumot beriladi. Aortal va mitral klapan patologiyalarida qo'llaniladigan ushbu usullar bemorning tabiiy klapanini saqlab qolish orqali protezlash bilan bog'liq xavflarni kamaytiradi, hayot sifatini oshiradi hamda uzoq muddatli natijalarni yaxshilash imkonini beradi. Shuningdek, maqolada ushbu operatsiyalarning afzalliklari, cheklovlari va kelajak istiqbollari yoritiladi.

Kalit so'zlar: klapan saqlovchi operatsiya, yurak jarrohligi, aortal ildiz, mitral rekonstruksiya, David operatsiyasi, Yacoub operatsiyasi.

ANNOTATION

This article provides detailed information about valve-sparing operations, which are widely used in cardiac surgery. These methods, used in aortic and mitral valve pathologies, reduce the risks associated with prosthetics by preserving the patient's native valve, increase the quality of life, and improve long-term outcomes. The article also discusses the advantages, limitations, and future prospects of these operations.

Keywords: valve-sparing operation, cardiac surgery, aortic root, mitral reconstruction, David operation, Yacoub operation.

KIRISH

Yurak klapanlari kasalliklari bugungi kunda yurak-qon tomir tizimi patologiyalari orasida yetakchi o'rinni egallaydi. Ayniqsa, aortal va mitral klapan yetishmovchiligi yoki stenozi ko'plab bemorlarda og'ir asoratlarga olib keladi. An'anaviy yondashuv sifatida protez klapan o'rnatilishi keng tarqalgan bo'lsa-da, bu usulda bemor umr bo'yi antikoagulyant terapiyaga muhtoj bo'ladi, tromboembolik asoratlar xavfi yuqori bo'ladi hamda protezning o'zi ham vaqt o'tishi bilan eskirishi mumkin. Shu sababli jarrohlarning bemorning o'z klapanini saqlab qolish va uni qayta tiklashga qaratilgan klapan saqlovchi operatsiyalarni joriy qildilar. Bu yondashuv zamonaviy yurak jarrohligining eng muhim yutuqlaridan biri hisoblanadi.

ASOSIY QISM

1. Klapan saqlovchi operatsiyalarning mohiyati

Klapan saqlovchi operatsiyalar (valve-sparing surgery) – bu yurak klapanining anatomik tuzilishi va fiziologik faoliyatini imkon qadar tabiiy shaklda saqlab qolishga

qaratilgan rekonstruktiv jarrohlik amaliyotlari hisoblanadi. Ularning maqsadi: klapaning yopilish va ochilish mexanizmini tiklash, yurak ichidagi bosimlarni fiziologik normada ushlab turish, bemorni protez klapan bilan bog‘liq umrboqiy muammolardan saqlashdir. Masalan, aortal ildiz anevrizmasida odatda butun ildiz protez bilan almashtiriladi. Ammo klapan sog‘lom bo‘lsa, uni olib tashlash shart emas. David yoki Yacoub texnikasi yordamida ildiz protezlanib, cusp-lar saqlanadi. Shu tariqa bemor tabiiy klapani bilan uzoq yillar yashay oladi.

2. Qo‘llanish sohasi

Klapan saqlovchi operatsiyalar quyidagi holatlarda qo‘llaniladi: Aortal ildiz anevrizmasi va disseksiyasi – yurakdan chiqadigan aorta kengayib ketganda yoki yorilganida, David operatsiyasi qo‘llanadi. Tadqiqotlarga ko‘ra, bunday operatsiyalar 10–15 yillik kuzatuvda 90% gacha yaxshi natija beradi. Mitral klapan yetishmovchiligi (regurgitatsiya) – chordae uzilishi, leaflet prolapsi yoki annulus kengayishi bo‘lgan hollarda rekonstruktiv usullar samarali. Tug‘ma nuqsonlar – bikuspid aortal klapan, Ebstein anomaliyasi va boshqa tug‘ma kasalliklarda ham saqlovchi operatsiyalar qo‘llanishi mumkin. Trikuspid va pulmonar klapan kasalliklari – kamroq uchrasa-da, ayniqsa o‘smirlar va yosh bemorlarda tabiiy klapanlarni saqlash muhim ahamiyat kasb etadi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (WHO) ma‘lumotlariga ko‘ra, klapan kasalliklari bo‘yicha operatsiyalarning 30% dan ortig‘ida rekonstruktiv yondashuvlar qo‘llanilmoqda va bu ko‘rsatkich yil sayin ortib bormoqda.

3. Afzalliklari

Klapan saqlovchi operatsiyalar bir nechta muhim ustunliklarga ega: 1. Tabiiy gemodinamikani saqlash – klapan yaproqlari o‘z funksiyasini davom ettiradi, bu esa yurakning nasoslik faoliyatini yaxshiroq saqlab qoladi. 2. Antikoagulyant terapiyaga ehtiyojning kamayishi – mexanik protez qo‘yilganda bemorlar umrbod varfarin yoki DOAC (Direct Oral Anticoagulant) qabul qilishi kerak bo‘ladi. Bu esa qon ketish xavfini oshiradi. Klapan saqlovchi operatsiyalarda esa bunday ehtiyoj deyarli yo‘q. 3. Infektsion endokardit xavfi past – sun‘iy protez mikroblar uchun “mahkamlanish joyi” bo‘lsa, tabiiy klapan bunday xavfni kamaytiradi. 4. Bolalar va yosh bemorlarda ustunlik – ular o‘shida protezga muhtoj bo‘lmaydi, tabiiy klapan esa organizmga moslashishda davom etadi. 5. Psixologik afzallik – bemorda “sun‘iy organ” borligi haqidagi tashvish kamayadi.

4. Tarixiy rivojlanish

1970-yillar – dastlabki rekonstruktiv usullar paydo bo‘ldi, ammo natijalar unchalik yaxshi emas edi. 1990-yillar – David va Yacoub usullari yurak jarrohligida inqilob yasadi. Bugungi kunda – minimal invaziv jarrohlik, robot-assistensiya va 3D echografiya yordamida operatsiyalar yanada aniqlik va samaradorlik bilan bajarilmoqda.

5. Kelajak istiqbollari

Robotlashtirilgan va minimal invaziv jarrohlik keng qo'llanilishi kutilmoqda. Biomateriallar yordamida yangi chordae yoki annuluslar o'stirish imkoniyati ortib bormoqda. To'qima muhandisligi va regenerativ tibbiyot yordamida kelajakda bemorning o'z hujayralaridan yangi klapan qismlarini yaratish mumkin bo'ladi.

XULOSA

Klapan saqlovchi operatsiyalar — yurak jarrohligida eng istiqbolli yo'nalishlardan biridir. Ularning asosiy afzalligi shundaki, bemorning o'z klapani saqlanib qoladi va bu protezlash bilan bog'liq ko'plab asoratlarni bartaraf etadi. Albatta, bu operatsiyalar yuqori malakali jarrohlardan katta tajriba talab qiladi. Ammo natijalar shuni ko'rsatadiki, kelajakda klapan patologiyalarida protezlash o'rnini tobora ko'proq klapan saqlovchi usullar egallashi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. David TE, et al. Valve-sparing aortic root replacement: current state of the art. Ann Thorac Surg.
2. Yacoub MH, et al. Remodeling of the aortic root and valve repair. Circulation.
3. Otto CM. Valvular Heart Disease. New England Journal of Medicine.
4. 2021 ESC/EACTS Guidelines for the management of valvular heart disease.
5. Sundt TM. Valve-sparing operations in aortic root aneurysms: long-term outcomes and patient selection.